

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. septembra 1895.

Politiški oddelek.

Badenijevo ministerstvo.

Minoli teden je bil pripeljal se grof Badeni na Dunaj, kjer mu je cesar dal nalog sestaviti novo vlado. Kakor se kaže, je Badeni že dobil nove ministre in zato ni imel nobene posebne težave. Pot na Dunaj je pa grofa Badenija vabila preko Prage, kjer je posvetoval se s češkim namestnikom Thunom. Govori se, da se novi ministerski predsednik in pa češki namestnik vjemata v vseh važnejših političnih vprašanjih.

Nobenega prijatelja svobode pač ne more veseliti, da je grof Badeni baš k Thunu šel po svete. Thun je konservativen plemenitaš, kateri se domišlja, da je le plemstvo poklicano za politične vodje, narod pa nima ničesa govoriti. Kdor nima kacega plemenitega pridevka, pri njem še prav za prav človek ni. Pod Thunovim vladanjem so se razmere na Češkem neznansko poostrile in prišlo je do izjemnega stanja. Z zanesljivostjo lahko rečemo, da bi razmere na Češkem se daleč ne bile tako poostrile, da se general baron Kraus ni zamenil z grofom Thunom.

Češki namestnik grof Thun je vse svoje moči posvetil temu, da bi uničil Mladočehe. Vspeha pač posebnega ni imel. Mladočeška stranka je sedaj mogočnejša, nego je bila kedaj. Izjemno stanje jej ni dosti škodovalo. Mi ne odobrujemo povse mladočeške politike, a politično umno pa ni, če grof Thun porablja vse svoje sile proti stranki, katera ima zaupanje naprednega naroda češkega.

Čudimo se mi pač grofu Badeniju ne, da si je grofa Thuna izbral za svetovaleca. On je po enakem receptu vladal v Galiciji, kakor Thun v Pragi, in sicer še z večjim vspehom. V Galiciji se pod Badenijem ni mogla pospeti nobena svobodoljubnejša stranka, vso politično moč ima v rokah poljska šlahta, ki tudi ničesa ne stori za nižje prebivalstvo. O kaki svobodni volitvi v

Galiciji dosedaj ni bilo govora. Nedavno se je pripetilo, da v Galiciji kandidatov kmetske stranke še na sklicane volilne shode niso pustili politični uradniki, da bi razvili svoj program. Tudi Kielmanseggov ukaz glede političnih pravic uradnikov v Galiciji ne velja. Uradniki agitujejo vse od kraja za vladne kandidate.

Po vsem soditi, bode pod Badenijevo vlado se pred vsem gledalo na interese plemstva. Najbrž bodo tudi v državnih službah posebno vspevali plemenitaši. Govori se o njej, da bode stala nad strankami. Vanjo se ne vsprejme noben državni poslanec, pa tudi ne noben sedanjih ministrov izimši deželnobrambovskega ministra, ki se ne briga za politiko. V tem, ko se je Windischgrätz pogajal z vodjami strank o sestavi svoje vlade, se Badeni za vodje strank prav nič ne briga. Njemu ni na drugem, da si le zagotovi prijaznost čeških knezov, grofov in baronov, za kar mu posreduje grof Thun, drugih strank za podporo prositi se mu pa zdi preponiževalno. Celó za grofa Hohenwarta se ne briga. Menda si Badeni misli, da bode drugim strankam kar zapovedoval, kakor je bil navajen v Galiciji. Vodja Zjedinjene levice Chlumecky je na Dunaji bil Badenija obiskal, a vladni listi so takoj zatrdili, da ga je grof Badeni vsprejel le kot predsednika zbornici poslancev ne pa kot strankarskega vodjo. Radovedni smo, koliko časa bode mogel Badeni plavati tako nad strankami. Sicer pa grof Badeni ravna s strankami, kakor zaslužijo.

V kaki zares parlamentarni državi bi niti 24 ur ne vladal ministerski predsednik, ki bi se tako vpeljal, kakor se bode Badeni. Seveda pri nas je drugače. Mi imamo več strank, ki so pripravljene podpirati vsako vlado, če le nima tiste napake, da bi hotela znatno razširiti volilno pravico. Grof Taaffe je vedno imel večino, dokler ni prišel z volilno reformo, a potem so mu pa vse večje stranke napovedale boj na življenje in smrt. Tudi Badeni bode dobil večino, ako le z volilno reformo ne bode skušal izpodkopati katero sedanjih velicnih strank. Celó rada mu bode hlapčevala, da se le prepreči povrat grofa Taaffeja.

Novi ministri se še niso oficijelno naznanili, a vendar je že menda vse ministerstvo sestavljeno. Tudi imena vseh novih ministrov so že prišla mej svet. Grof Badeni bode prevzel notranje stvari, najbrž zaradi tega, ker razume dobro voditi volitve. Finančni minister bode pa Poljak vitez Bilinski. Da pa ne bodo kar trije Poljaki ministri, se pa opusti začasno gališko ministerstvo. Galičijo bode že Badeni sam dosti odločno zastopal. Gališko ministerstvo Badeniju tudi zaradi tega ne ugaja, ker bi na to mesto po dosedanem običaji moral poklicati kakega državnega poslanca, a on je pa trdno prepričan, da državni poslanci niso pravi ljudje za ta posel. Bilinski je finančni minister postal največ zaradi tega, ker za sedanjega finančnega ministra Böhm-Bawerka ne marajo veleposestniki in drugi velekapitalisti, ker je na sumu, da je on oče Steinbachove davčne reforme, s katero bi se bile bogatašem precej pristrigle peruti. Bilinski je pa tudi dober govornik in bode prevzel tudi nalogo, da bode v zbornici zagovarjal vladne stvari. Trgovski minister bode sekcijski načelnik za trgovske stvari v vnanjem ministerstvu baron Glanz. O njem se posebnega družega ne ve, kakor da je sodeloval pri raznih trgovskih pogodbah, ki pa niso izpale povsem v korist naše države. Pri tem, da je Badeni njega izbral, pa niso bile odločilne njegove sposobnosti, temveč jedino to, da Wittek minister ne postane. Tega se boje židovski kapitalisti, kakor hudič križa, ker slutijo, da bi pri poddržavljenji železnic ne branil njih koristij. Gautsch bode učni minister. Slovenci se pač njegovega imenovanja ne bodo razveselili. Mož pa tudi ne razume duha časa, temveč se rad peča le z malenkostmi, kakšni šolski katalogi, ali kaj podobnega. Slovanske šole se pod njegovim ministrom ne bodo dosti množile. Za nas Slovence je posebno važno pravosodno ministerstvo. Za to mesto je izbran predsednik nadsodišču v Gradcu grof Gleispach. Ta mož dosedaj ni kazal nobene naklonjenosti do Slovencev. Že to, da prihaja iz najbolj nemškega mesta Gradca nas ne more razveseliti. Sumljivo se pa nam zdi, da si je tudi izgovarjal, predno se je odločil, neko posebno samostojnost za svoj portfelj, bojimo se, da bode to neodvisnost izkoriščal najbolj proti nam Slovincem. Poljedelski minister bode grof Ledebur, o katerem družega ne vemo, da je bogat veleposestnik na Češkem in da ima najbrž jedino tej svoji lastnosti zahvaliti se za svoj portfelj.

Badeni je cesarju predložil že svoj program. Kolikor izvemo, je njega naloga pred vsem dognati nagodbo z Ogersko. Državni zbor mu v tem oziru ne bode delal nobenih posebnih ovir. Prepričani smo, da bi tudi grof Kielmansegg bil mogel to stvar dognati. Nadalje se misli pod njim dovršiti davčna reforma. Ker se le o dovršenji govori, si moramo misliti, da bode Badeni poskusil Plenarjev načrt spraviti pod streho. Pri tem bode pa zadel na znan Dipaulijev predlog zastran volilne pravice petakarjev. Radovedni smo, kako bode grof Badeni premagal to težavo. Mogoče je, da se levičarji udajo, izključeno pa tudi ni, da dobi grof Badeni večino

brez nemških konservativcev in petakarji zgube volilno pravico.

Najvažneje je pa, da pod njim ne zaspi volilna reforma, kakor so želeli nemški konservativci, liberalci in Poljaki. To jasno kaže, da je želja višjih krogov, da se izvrši. Badeni ima svoj načrt za volilno reformo že pripravljen. O njem bomo govorili, ko se razkrije. Toliko že danes lahko rečemo, da se v njem gotovo Badeni pred vsem ozira na koristi veleposestnikov. Nad volilno reformo sta se izpodtaknili dve ministerstvi, kdo ve, če se ne bode še grof Badeni.

Nemški liberalci so precej zadovoljni z Badenijem. O svojem času so se izpodtikali že nad tem, da je Poljak Danajewski bil finančni minister, sedaj pa že nimajo nič proti temu, da bode poleg finančnega ministra Poljak tudi ministerski predsednik. Gospodje krotkeji postajajo.

Slovenci se novega ministerstva ne veselimo, a bojimo se ga tudi ne. Našega napredka ne bode ovrlo. Naši poslanci pa najpametneje store, da svoje postopanje uravnajo po tem, kakršno stališče bode proti nam zavzela vlada. Vezati naj se nikakor ne dajo. Proste roke, naj bode njih geslo. Posebno usiljevati se jim vladi ni treba, kajti gotovo bode prišel čas, da jih bode Badeni še močno potreboval, in tedaj naj pa brez ovinkov povedo, kaj za svojo pomoč zahtevajo.

Politični pregled.

Celjska gimnazija. — Vpisovanje v celjsko gimnazijo je pokazalo, da je bila dvojezična gimnazija potrebna. V dvojezične gimnazije prvi razred se je vpisalo 112 učencev, v nemške gimnazije prvi razred 20 učencev in v pripravljalnico za nemško gimnazijo 6. Iz povedanega se pač le prejasno vidi, da je celjsko nemštvo le umetno, da pa teh Nemcev še toliko ni, da bi mogli s svojimi otroki gimnazijo napolniti. Nič ni pomagalo, da so vabili na vse načine otroke v nemško gimnazijo in osnovali zanje celo posebno zavetišče. Vidi se, da je že sedaj nemška gimnazija v resni nevarnosti, kajti odločilni krogi se bodo začeli popraševati, če je sploh potrebna. Pri tej priliki se je pokazalo, kako malo „Grazer Tagespost“ pozna razmere v Celji, ki je nekoč predlagala, da se celjski Nemci odškodujejo za celjsko gimnazijo z nemško realko. Kje bi pač dobili učencev za to!

Državni zbor snide se okrog 20. oktobra in tedaj mu bode pojasnil Badeni svoj program. Letos se pač državni zbor družega ne bode posebnega lotil, kakor rešenja proračuna. Državni zbor se bode nekoliko razločeval mimo tedaj, ko se je razšel. Manjkalo bode več znamenitejših poslancev, zlasti na levici, ker so videč napad stranke se odtegnili političnemu življenju. Grofa Franca Coroninija ne bode več v zbornici in s tem pač preneha njegov klub. Govori se, da se zjedini s klubom južnih Tirolcev, tako da bodo vsi italijanski poslanci v enem klubu. Ta klub se bode potem postavil na odločnejše narodno stališče. Vloge pa Italijani najbrž ne bodo v zboru niti tako važne igrali, kakor so jo dosedaj. Grof Coronini je imel zaupanje raznih strank in višjih krogov in je znal lepšati italijansko postopanje. Sedaj bodo pa na Dunaji pač boljše Italijane spoznali in jim ne bodo več toliko zaupali.

Volitve na Goriškem. — V torek so volile na Goriškem kmetske občine. V tolminskem okraji voljena sta dr. Anton Gregorčič in pa zemljemerec Lapanje, v goriškem okraji